

Oikeusministeriö

Lausuntopyyntö 18.12.2025, VN/22315/2023

Helsingin poliisilaitoksen lausunto menettämisseuraamuksia koskevista lainsäädäntömuutoksista

1 Yleistä

Helsingin poliisilaitos pitää erittäin tärkeänä rikoshyödyn menettämisseuraamuksen tehostamista, sillä rikoksella hankitut varat ja muu omaisuus ovat keskeinen motivaatiotekijä rikoksen tekemiselle etenkin vakavassa ja järjestäytyneessä huumausaine-, petos-, omaisuus- ja talousrikollisuudessa. Rikoshyödyn poisottamisella on rangaistusten tapaan erityis- ja yleisestävää vaikutusta. Rikolliset myös esittelevät rikoksella hankittua omaisuutta houkutellakseen nuoria rikospolulle. Rikoshyötyä voidaan sijoittaa uusien ja entistä vakavampien ja vaikeamman selvitettävien rikosten tekemiseen, Siten Helsingin poliisilaitos kannattaa kaikkia rikoshyödyn tunnistamisen, jäljittämisen, poisottamisen ja menetetyksi tuomitsemisen tehostamiseksi tähtääviä lainsäädäntömuutoksia.

Työryhmämietinnön mukaan Europolin arvion mukaan EU:ssa vain noin kaksi prosenttia rikoshyödyistä jäädytetään ja yksi prosentti tuomitaan menetetyksi, joten menettämisseuraamusten käyttöä on syytä tehostettava. Lainsäädäntömuutos näyttää perustuvan EU:n konfiskaatiodirektiiviin, joten kehityssuunta on oikea ja ilmeisesti jatkossa EU-valtioiden välillä säädöspohja olisi jatkossa samankaltainen, mikä helpottanee kansainvälistä yhteistyötä. Tämä on tärkeää, koska rikoshyötyä saatetaan viedä ulkomaille ja sen poisottamiseksi voidaan joutua turvautumaan kansainväliseen oikeusapuun.

Helsingin poliisilaitos kannattaa kaikkia työryhmän mietinnössä esitettyjä lainmuutoksia. Keskeisin ehdotus on uusi menettämisseuraamus, jota koskeva säännös kuuluisi seuraavasti:

3 a § Rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden menettäminen

Omaisuus voidaan tuomita valtiolle menetetyksi, jos

- 1) esitutkinta on aloitettu 3 §:n 1 momentissa mainitusta rikoksesta,
- 2) omaisuutta ei tuomita menetetyksi muiden säännösten nojalla ja
- 3) omaisuuden on syytä olettaa olevan peräisin rikollisesta toiminnasta, joka on omiaan tuottamaan taloudellista hyötyä.

2 Selittämättömän omaisuuden menettämisseuraamus

Menettämisseuraamuksen tutkinta esitetyn säännöksen nojalla ei ole täysin ongelmantonta oikeudellisesti ja siihen liittyviä haasteita on syytä tuoda esiin, vaikkakin ehdotettu säännös parantaa selkeästi nykytilaa alentamalla menettämisseuraamuksen tuomitsemisen näyttökynnystä.

Työryhmän ehdotus herättää kuitenkin epätietoisuutta siitä, millä rikosnimikkeellä ehdotetun uuden menettämisseuraamuksen edellytyksiä tutkittaisiin.

Käytännössä tilanne on monesti se, että poliisi tapaa asiakkaansa hallusta selittämättömästä omaisuudesta kuten suuri määrä käteistä rahaa eikä hän halua asiaa sen enempää selvittää. Tällöin herää kysymys, minkä liipaisinrikoksen osalta esitutkinta aloitettaisiin. Esitutkintakynnys on toki sinänsä verraten alhainen, mutta se täytyisi kuitenkin pystyä konkreettisesti perustelemaan ja esim. rahapesuun ja kätkemisrikokseen sisältyy tahallisuusvaatimus ja sen täytyy ulottua peittämisperiaatteen vuoksi myös näiden rikosten esirikokseen.

3 Menettämisseuraamuksen vanhentumisaika

Nykysäännösten mukaan laajennetun rikoshyödyn menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävä vanhentumisaika määräytyy sen perusteena olevan rikollisen teon syyteoikeuden mukaan minimivanhentumisaajan ollessa kuitenkin 5 vuotta. Siten liipaisinrikosten osalta esim. huumausainerikokseen, huumausainerikoksen edistämiseen, rahanpesuun, kätkemisrikokseen ja salakuljetukseen perustuva sekä laajennettua rikoshyötyä että normaalia rikoshyötyä koskeva menettämisseuraamus vanhenee 5 vuodessa rikoksen tekopäivästä laskettuna ja vastaavasti esim. törkeän veropetoksen, törkeä petoksen, törkeän varkauden, törkeän kätkemisrikoksen, törkeän rahanpesun, parituksen, törkeän parituksen, ihmiskaupan ja ryöstön osalta vanhentumisaika on 10 vuotta rikoksen tekopäivästä.

Työryhmä ehdottaa, että jatkossa menettämisvaatimuksen minimivanhentumisaika rikoksen vakavuudesta riippumatta olisi 15 vuotta. Tämä säännösehdotus on käytännössä tärkeä. Rikoshyödyn jäljittämiseen voi kulua pitkäkin aika, koska sitä on saatettu siirtää ulkomaillekin tai useille henkilöille tai piilottaa eri omaisuuslajeihin.

Ehdotuksen mukaan rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden osalta menettämisseuraamuksen minimivanhentumisaika laskettaisiin alkavaksi vasta takavarikointihetkestä tai, jos omaisuutta ei olisi takavarikoitu, esitutkinnan aloittamispäivästä. Nykysäännösten mukaan vanhentumisaika lasketaan alkavaksi jo rikoksen tekopäivästä.

Ehdotusta on pidettävä perusteluna, sillä selittämättömän omaisuuden osalta ei välttämättä voida esitutkinnassa näyttää toteen liipaisinrikoksen tarkkaa tekopäivää eikä säännösehdotus tätä näyttäisi välttämättä edes edellyttävän, koska riittävää olisi esitutkintakynnyksen ylittyminen liipaisinrikoksen osalta. Mikäli vanhentumisen alkamispäivämäärää koskevaa säännöstä ei muutettaisi, tarjoaisi se epäilylle mahdollisuuden esittää varteenotettava vanhentumisväite.

4 Konfiskaatiokanteiden kuulutustiedoksianto

Ehdotuksen mukaan pelkät konfiskaatiokanteet voitaisiin antaa tiedoksi kuulutustiedoksiannolla eikä edellytettäisi henkilökohtaista tiedoksiantoa rikosasioiden tapaan. Erityisesti suurta rikoshyötyä saaneella henkilöllä on taloudellisia resursseja ja todennäköisesti myös kansainvälisiä kontakteja, mikä mahdollistaa prosessin merkittävän viivästyttämisen ja jopa välttämisen kokonaan vanhentumisen vuoksi. Pakoilevan henkilön tavoittaminen myös vie viranomaisen resursseja. Toisaalta ehdotettu menettämisseuraamuksen minivanhentumisajan pidentäminen viidestä viiteentoista vuoteen on varmaankin omiaan vähentämään prosessin karttamishaluja.

5 Muita puuttumistapoja

5.1 Veropetostutkinta

Mikäli poliisi tapaa henkilön hallusta suuren määrä käteisvaroja, voidaan asiasta jo nyky säännösten perusteella kirjata rikosilmoitus veropetoksesta ja takavarikoida käteisvarat, minkä jälkeen poliisi pyytää verottajaa tekemään verotarkastuksen ja ottamaan kantaa mm. vältetyn veron määrään ja verolajiin. Tällä perusteella voidaan kuitenkin takavarikoida vain veron määrää vastaava rahamäärä eli yleensä karkeasti ottaen noin kolmasosa tavatusta rahamäärästä eikä kaikkia rahoja. Heikkoutena tässä menettelyssä on kuitenkin se, että henkilö voi kertoa ansainneensa varat juuri kyseisenä verovuonna eikä tuloista ole vielä välttämättä ollut velvollisuutta vielä maksaa veroja. Rikoshyödyksi ei voida katsoa myöskään koko summaa, vaan osa siitä.

5.2 Ilmoittaminen ulosottoon

HE 182/2025 poliisin tiedonsaanti- ja tietojen luovutusoikeuksien laajentamisesta on annettu eduskunnalle 4.12.2025. Ehdotetut poliisilain muutosehdotukset on tarkoitettu tulevan voimaan mahdollisimman pian. Poliisilain 7 luvun 2 §:n muutoksella mahdollistettaisiin tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle mm. tärkeän yleisen edun vuoksi ja perustelujen mukaan "Poliisi voisi tarvittaessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja poliisin toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Ulosoton kannalta merkityksellisiä voisivat olla myös tilanteet, joissa ulosottoviranomainen saa poliisilta tietoa esimerkiksi ulosottovelallisen tai tämän lähipiirin varallisuudesta ja taloudellisesta toiminnasta."

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisun (EOAK/3813/2017) ja KKO:n valtion vahingonkorvausvastuuta koskevan ennakkopäätöksen 2023:24 linjausten mukaisesti poliisilla ei ole toimivaltaa ilmoittaa oma-aloitteisesti ulosottoviranomaisille kiinniottamansa rikoksesta epäillyn tai etsintäkuulutetun henkilön hallusta tavatuista varoista.

Yksinkertaisin ja nopein tapa selittämättömien suurten käteisvarojen ja muun arvokkaan omaisuuden poisottamiseksi olisi tiedustella ensiksi ulosotosta, onko henkilöllä siellä velkoja perinnässä.

Jari Liukku, poliisipäällikkö/poliisikomentaja

Markku Heinikari, rikosylitarkastaja/Rikostutkintayksikön johtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 09.02.2026 klo 16:55. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus

Helsingin poliisilaitos

Pasilanraito 11, PL 11, 00241 Helsinki

kirjaamo.helsinki@poliisi.fi

Puhelin 0295 470 011, Faksi 0295 411 622, poliisi.fi